ΑΣΙ.136

Χαραγή 27/2/1977

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ημοτικισμοῦ

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΤΕΙΝΟΣ ΠΙΣΩ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ

Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Γιώργου Σκοτεινοῦ μοιάζει λιγάκι μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Ὀδυσσέα. Μᾶλλον τὰ δυόμιση τελευταῖα χρόνια, ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ κι' ἐδῶ, μοιάζουν μὲ μιὰ μικρὴ Ὀδύσσεια τοῦ Σκοτεινοῦ. Ξεκίνησε λίγο μετὰ τὴν εἰσβολὴ χωρὶς δεκάρα στὴν τσέπη, «μ' ἕνα εἰσιτήριο πού, ντρέπομαι νὰ τὸ πῶ, μοῦ τὄκοψε ὁ πατέρας μου», μοῦ εἶχε πεῖ, ὅταν τὸν εἶδα. Δραματικὲς οἱ στιγμὲς τοῦ χωρισμοῦ του μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του (τώρα γυναῖκα του) τὴν Ὁλλανδέζα Ζαννέτ, ποὺ φοβερὰ ἄρρωστη, ὕστερα ἀπὸ μιὰ βδομάδα κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα κοντὰ στὴν Ἀμμόχωστο, ἔφυγε γιὰ τὴν Ὁλλανδία, ὅπου κι' ἔμεινε στὸ νοσοκομεῖο δυὸ σχεδὸν ὁλόκληρους μῆνες ἀναίσθητη.

ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

Ὁ Γιῶργος Σκοτεινὸς μὲ τὸν Γιῶργο Μαυροΐδη, Διευθυντὴ τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν τῆς Ἀθήνας καὶ γνωστὸ ζωγράφο. Στὸ κέντρο ἡ Ζαννὲτ Σκοτεινοῦ. (Ἀπὸ τὴν ἔκθεση στὴν «Ἀργὼ», 13 Δεκεμβρίου 1976 — 6 Ἰανουαρίου 1977).

Κι' ἐκεῖνος: Βρῆκε κατάλυμα στὸν οἶκο Καλλιτεχνῶν, στὴν Ὕδρα. Δανείστηκε λεφτά, ἀγόρασε μπογιὲς κι' ἄρχισε νὰ ζωγραφίζει τὸν Κύκλο τῆς Καταγγελίας.

Μεσικοὺς μῆνες πιὸ ὕστερα ξαναβρίσκουμε τὸν Σκοτεινὸ σ' να μικρὸ στούντιο στὴν Πλάκα. Μαζί του κι' ἡ Τζαννὲτ ποὺ ἀφοῦ συνῆλθε ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια της ἄρχισε νὰ ψάχνει γιὰ τὰ ἴχνη του. (στὴν εἰσβολὴ εἶχαν χάσει κι' οἱ δυὸ τὶς διευθήνσεις ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου). Ὁ Σκοτεινὸς εἶναι ἤδη ἕτοιμος γιὰ τὴν ἔκθεση του, ποὺ γίνεται στὴ Γκαλερύ «Ὥρα» στὴν Ἀθήνα. Συγκλονιστικότερη μαρτυρία τοῦ φοβεροῦ κακοῦ ποὺ ἔγινε στὸν τόπο μας δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρξει.

«Ἔζησα ὅλη τὴ φρίκη τοῦ πολέμου, ὅλη τὴ φρίκη τοῦ θανάτου ἀλλὰ καὶ τῆς καταστροφῆς ἑνὸς ὁλόκληρου πανάρχαιου πολισμοῦ. Ἔβγαλα αὐτὴ τὴ φρίκη ἀπὸ πάνω μου μ' ἕνα ξέφρενο ρυθμὸ ἐντατικῆς δουλιᾶς». Αὐτὰ μᾶς εἶπε ὁ Σκοτεινός, μὰ δὲν χρειαζόταν νὰ τὰ πεῖ ὁ ἴδιος. Ὁ Κύκλος τῆς Καταγγελίας μιλοῦσε μόνος του. Ἡ Κριτικὴ ἐγκωμίασε ἐκείνη τὴν δουλειά του καὶ ὁ λαὸς τῆς Ἀθήνας ποὺ ἔβλεπε τὴν ἔκθεση ἔφευγε δακρουσμένος. Παρόλες τὶς φοβερές του οἰκονομικὲς δυσκολίες ὁ Σκοτεινὸς δὲν θέλει νὰ πουλήσει αὐτὰ τὰ ἔργα. «Πρέπει νὰ γυρίσουν τὸν κόσμο, νὰ καταγγείλουν τὸ κακὸ ποὺ μᾶς ἔγινε, λέει». Καὶ ἡ ἔκθεση βρίσκει τὸ δρόμο της. Οἱ διάφορες Ἐπιτροπὲς τοῦ Συμβουλίου Εἰρήνης ἐνδιαφέρονται καὶ βοηθοῦν. Κι' ἡ ἔκθεση παίρνει τὸ δρόμο! Βιέννη, Βασιλεία τῆς Ἑλβετίας. Παράλληλα, ὁ Σκοτεινός, τώρα ἐγκαταστημένος σ' ἕνα διαμέρισμα στὴ Φωκίωνος Νέγρη, φτιάχνει τὴ νέα του δουλειά. Πάλι Κύπρος, πάλι τερρακότες, ὅμως ἡ φρίκη τῶν πρώτων ἐμπειριῶν τοῦ πολέμου δίνει τὴ θέση της σὲ πιὸ φιλοσοφημένη διάθεση. Καὶ ξαφνικὰ ὁ Γιῶργος ἀποφασίζει: Ὁ χῶρος τῆς Ἀθήνας δὲ μοῦ ταιριάζει. Θέλω κάτι ποὺ νὰ μοῦ θυμίζει Ἀμμόχωστο, Γιαλούσα, Ἁγιάναπα. (Στὴν Ἁγιάναπα εἶχε ἀφήσει τὸ μισοτελειωμένο σπίτι του, στὴν Ἀμμόχωστο εἶχαν μείνει ὅλοι οἱ πίνακες καὶ τὰ ὑπάρχοντα του).

Καὶ ἡ οἰκογένεια φεύγει στὴν Κρήτη. Ἐκεῖ ἡ ψυχή του κάπως ξαλάφρωσε. Ἡ θάλασσα τῆς Κρήτης, τὸ τοπίο της ἀκόμα κι' οἱ βράκες τῶν χωρικῶν της θυμίζουν πολὺ τὴν Κύπρο. Ἐγκαταστάθηκε στὸν Κάτω Γαλατά. Κι' ἄρχισε τὴ δουλειά. Ἡ μινωϊκὴ τέχνη παίρνει τώρα τὴ θέση τῆς ἀρχαίας κυπριακῆς τέχνης μέσα στὴν ἔμπνευση του, ὅμως, ποὺ καὶ ποῦ, ἕνα ἀλογάκι τῆς Ἔγκωμης, ἕνα ἄγαλμα ἀπολιθωμένο, μιὰ νίκη ἀκέφαλη, δίνουν τὴν ταυτότητα τοῦ ζωγράφου, καὶ μαζὶ καὶ τὴν ἀνείπωτη νοσταλγία του γιὰ τὴν πατρικὴ γῆ.

Σὲ ταυτόχρονη σχεδὸν ἔκθεση στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Λεμεσό, τὸν περασμένο Γενάρη, ὁ Σκοτεινὸς μᾶς παρουσίασε τὴ νέα του αὐτὴ δουλειά, ποὺ ὅπως πιστεύει κι' ὁ ἴδιος εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῆς μέχρι σήμερα δημιουργίας του. Ἕνας θαυμαστὸς συγκερασμὸς φωτὸς — χρώματος — ἱστορίας μὲ τὸ δραματικὸ ὑπόβαθρο πάντα στὸ βάθος. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἔκθεσης του στὴν Κύπρο, ποὺ εἶχε μεγάλη ἐμπορικὴ ἐπιτυχία ἦρθε κι' ὁ Σκοτεινὸς γιὰ λίγες μέρες. Ἔτρεξε στὴν Ἁγιάναπα, φωτογράφισε τὸ μισοτελειωμένο σπίτι του, εἶδε τοὺς πολλοὺς φίλους του κι' ἔφυγε γιὰ τὴν Κρήτη λέγοντας: Τὸ Μάη ἔρχομαι ὁριστικά. Ὅμως δὲν ἄντεξε μέχρι τὸν Μάη. Μιὰ βδομάδα ἀργότερα φόρτωνε ὅλα τὰ πράγματα του, καὶ νάτος, στὴν Ἁγιάναπα, σ' ἕνα σπιτάκι νοικιασμένο κοντὰ στὸ δικό του σπίτι. «Θὰ τὸ τελειώσω σιγὰ-σιγά. Κι' ἂν ξαναγίνει πάλι κάτι δὲν πρόκειται νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Κύπρο. Θὰ πάρω μιὰ βάρκα καὶ θὰ τριγυρίζω στὴ θάλασσα ὁλόγυρα».

Ὁ Σκοτεινὸς στὴν Ἁγιάναπα. Πίσω στὶς ρίζες, πίσω στὴν ἔμπνευση. «Ἡ Κρήτη, λέει, μοῦδωσε ἀρκετά. Μοῦδωσε ὅ,τι μποροῦσε. Ἐδῶ εἶναι ὁ χῶρος μου, δὲν ὀνειρεύομαι νὰ πάω πουθενὰ ἀλλοῦ».

«Ὁ Κύκλος τῆς Καταγγελίας» σὲ μεγάλα πακέτα βρίσκεται πίσω στὴν πατρικὴ γῆ. Εἶναι νομίζουμε καιρὸς νὰ δεῖ αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ ὁ ἴδιος ὁ λαός του. Νὰ δεῖ πῶς ἡ φρίκη τοῦ πολέμου μετατρέπεται σὲ πραγματικὴ τέχνη, πῶς τὰ καρβουνιασμένα κορμιὰ στὸν Πενταδάκτυλο μετατρέπονται σὲ ἀπολιθωμένα ἀγάλματα καὶ πῶς ἡ ἐρειπωμένη γῆ γίνεται ἀτίμητα κομμάτια τερρακότας καὶ φωτός, ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ καλλιτέχνη.

«Κι' ἄλλοι Ἕλληνες ζωγράφοι, γράφει ὁ γνωστὸς τεχνοκρίτης Στ. Λυδάκης, ἐπεχείρησαν νὰ συνδυάσουν μοντέρνες ἐκφραστικὲς ἀντιλήψεις μὲ ἀποσπάσματα ἑνὸς γνωστοῦ καὶ καθιερωμένου παρελθόντος. Πρώτη φορὰ ὅμως ἡ συσχέτιση αὐτὴ δὲν εἶναι ἁπλῆ συχέτιση, μὰ μιὰ ὀργανικὴ συνύπαρξη ποὺ ὁδηγεῖ σὲ πραγματικὰ ἀξιόλογα ἀποτελέσματα».

Εὐχόμαστε τὸ «καλῶς ὁρίσες» στὸν Σκοτεινό, ἄνκαι αἰσθανόμαστε ὅτι ποτὲ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Κύπρο, ἀφοῦ τὴν κουβαλοῦσε μέσα του ὅλο αὐτὸ τὸν καιρό.